Tõmbik (ruudik ja siruk ning vilak, mis tekkinud kahe ruudiku või siruki otsapidi liitumisel, kas tulemüüriga või ilma selleta) on õieti moodsa üürimaja esimene vorm. Ta esinemise algus ühtib meie linnades ajaliselt möödunud sajandi viimase kolmandikuga, osutab aga erilist tõusulainet käesoleva sajandi esimesel kümnel (Kaarlilinn, Savilinn, Lepalinn). Seega kuulub ta ajastusse, mil meie linnade välisosad omasid nii ühetoonilist ja sondest ilmet. Ta levila on sama, mis lampruudikulgi, kuid enamasti on ta ise ruumimoodustav. Mitte üksi Tartus ja meil Eestis, vaid ka Venes ja Saksas on ta valdavalt kõigis neis taru- ja väike-, aga ka siirelinnades olemas, kus rahvastiku kiirendatud juurdekasv kuulub 1870. ja 1920. aasta vahemikku. Linnade päevapildel on see vorm haruldane, seda sagedam on ta aga tegelikkuses, kus ta terveid linnaosi moodustab (Tallinnas nn. Poriküla, Peljulinn, Kalamajatagune, Liiva-alune; Viljandis Jakobsoni uuli raioon; Rakveres ja Valgas).

Põhja-Saksa keskmine osa ja Venemaal viimasel poolsajandil ruttukasvanud väike- ja siirelinnad on tõmbikuist nagu üle külvatud. Saksas on ta peamine levila Mark (Jüterborg!), Poosen (Ravitsch!), aga ka põhjapoolsemad provintsid.

On tarvis vaid Tartu elamuvormide plaani vaadelda, et veenduda, kui suuri alasid tõmbik siin iseloomustab (võrdle elamuvormide plaani ja linna-ala arenemist 1875.—1925. a.). Ühtlasi osutavad nad korrelatsiooni krundivormi ja krundisüsteemiga. Neljalt küljelt uulest piiratud püstkülikulised või ruudulised sarad on teatud arvuks ühetaolisiks krundeks (partsellideks) jagatud, ja nii on ka elamu põhis peaaegu matemaatilise arvutuse aineks saanud. Ta annab pealegi ühtlased tulemused; sest ka hoonestamise tegurid on ühtlased olnud. Turukaubana ja massiartiklina on nad ehitatud: matkates vastavais linnalaiendeis (Kaarli- või Savilinnas) näeme neid tõusvat üksteise kõrvalt ühetaolisina ja ühevanuseina, olles nagu ühel hoobil maast välja kasvanud.

Linnapilti kujundavad jõud on mõõdult, liigilt ja kestuselt erinevad. Neil on suurim mõju aeglaselt kasvavais linnades ja ajul, mil igaühel on valida, kus ja kuidas ta oma maja püstitab. Sellevastu viib kiire kasvamine skeemile ja ruttu tõusnud linnaosised on ühtlased. Erikordselt markantne on see meie uurimuse all olevas ümbruses, mis kiiresti kasvades pidi majutama tuhandeid uustulnukaid. Sotsiaalse ja tulundusliku elu muutumisel ilmunud väike-ettevõtjad — tõusikud ehitasid vaid tulustuvuse vaatekohalt odava korteri otsijale. On arusaadav, et väike-ettevõtja, kelle tulunduslikud ressursid on nõrgad ja kes krediidihäda kannatava ehitusmeistriga ehitab, ei saa soliidseid tulemusi saavutada. Seetõttu on linna viimase sajandi järsu tõusu tõmpsirukeil ja -ruudikuil põhises ja püstises turukauba, liigi, mitte indiviidi tunnused. Ta on massitarvidusiks ja tuluks arvestatud ning ühtlase põhivormina levinud. Üürikorteris elav linlane võib korterit vahetades ikka sedasama põhivormi leida, millele ta mööbel arvult ja vormiltki on kohastunud. Teatava hinnaskaala piires on ta konstantne nii vormilt, asetuselt, valgustuselt kui ka lisahoonestuselt (kojad, kuurid, keldrid). — Samuti on väikekodanlise tõusiku tunnuseks ebasobivad lisa- ja juurde-ehitised vastse linnaäärise lambikuil ja jässikuil. Kahtlemata on siin kaasa mõjunud ka käsitöölise võimise tagasiminek tänapäevase tsunftisse koondumata töölise juures. Seda käesaegset oskamatust demonstreerivad uudsed kivikatused, kus kumeraid uuke enam ei esine.

Eriti groteskselt inetult mõjuvad aga jässikud, nende seas ka püstjässikud. Neid on kopikatehoidja tahtnud võimalikult odavalt ehitada. Ent on suur vahe võimalikult odava ja võimalikult kasuliku ehitamise vahel. Esimest üliväga taga

Tartu, lk. 380